

ژوسکن دوپره^۱ و موت رنسانس^۲

بهمن مه‌آبادی

ژوسکن دوپره

ژوسکن دوپره متولد حدود ۱۴۴۰ (۱۴۵۰) از معاصران لئوناردو داوینچی^۳ و کریستف کلمب^۴ بود، او یکی از استادان نامی موسیقی رنسانس به حساب می‌آید؛ دوپره همانند دیگر آهنگسازان فلاندری، از نوعی زندگی جهان-وطنی برخوردار بود زیرا در دوره زندگی خود مناصب مختلفی را در سرزمین‌های اروپایی به عهده داشت. وی متولد شهر "هاینو"^۵ جایی که امروزه بخشی از کشور بلژیک محسوب می‌شود، است؛ ژوسکن بسیاری از دوران زندگی خود را در ایتالیا گذراند و با خدمات خود در نمازخانه دوک‌ها و شرکت در گروه سرودخوانان پاپ در رُم، به پرورش نبوغ خود

پرداخت. او همچنین مدت‌ها برای لویی دوازدهم^۶، شاه فرانسه کار کرد و شماری از پست‌های کلیسایی را در

کشور اصلی خود عهده‌دار بود. مرگ این نابغه موسیقیدان در ۱۵۲۱ اتفاق افتاد.

تصنیفات ژوسکن شامل مس‌ها، موت‌ها و قطعات وکال غیر مذهبی، تأثیر و نفوذ زیادی در دیگر مصنفان جهان داشته است؛ او همواره از ستایش گرم شیفتگان موسیقی برخوردار بود.

^۱ Josquin des Prez

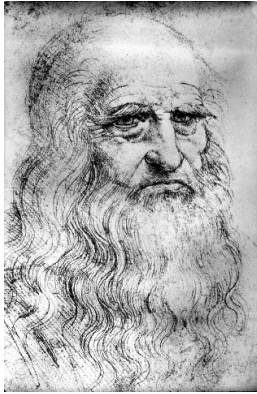
^۲ Renaissance

^۳ Leonardo da Vinci

^۴ Christophe Colomb

^۵ Hainaut

^۶ Louis XII

لئوناردو داوینچی

مارتین لوتر^۷ می‌گوید: "خداوند در کتاب آسمانی خود از میان انواع واسطه‌ها به هنر موسیقی هم موعظه می‌کند، به این دلیل کارهای ژوسکن دارای نظم، ملایمت، نرمش و حرکت معنوی مخصوصی است؛ در این تصنیفات حالاتی حاکی از اجبار یا ناچاری وجود ندارد و به واسطه شکل و فرم مشخص، جدی و بسیار منظم خود به آواز سهره شبیه‌اند."

یکی از شاهکارهای ژوسکن دوپره "آوه ماریا"^۸ نام دارد، آوه ماریا یا "درود بر مریم"^۹، موتتی برای چهار صدای انسان است که به سال ۱۵۰۲ تهیه گردیده است؛ نام این اثر را دوپره چنین قید می‌کند:

"درود بر مریم... باکره‌ای پاکدامن و آرام."

کریستف کلمب

این اثر که کاری از حوزه گُرال رنسانس محسوب می‌شود، در اصل نماز و دعایی به زبان لاتین، برای تقدیس باکره پاکدامن و مقدس است؛ در سرآغاز این اثر از ایمیتاسیون‌های پلی‌فونیک استفاده شده که یک تکنیک مشخص و مستقل مرحله‌ای آن دوره به شمار می‌رود.

لویی دوازدهم

موسیقی درود بر ماریا از یک‌دستی مملو از ظرافت، آرامش، صافی و روشنی خاصی برخوردار است؛ در این اثر یک فراز کوچک ملودیک بر روی واژگان "آوه ماریا" معرفی می‌شود، این امر ابتدا به وسیله صدای سوپرانو و سپس با تقلید و تبدیل به آلتو، تنور و باس انجام می‌گیرد؛ دو کلمه بعدی این اثر دارای ملودی متفاوتی است، این ملودی از صدایی به صدایی دیگر عبور کرده و واژه‌های "Gratia Plena" (سرشار از رحمت) را می‌سرآید؛ در این قسمت هنگام ورود دومین صدا، صدای قبلی در میانه ملودی واقع شده است. این طرز تلقی که

مارتین لوتر

^۷ Martin Luther

^۸ Ave Maria

^۹ Virgo serena

هاینو

ورود صداها به نوبت در آن انجام می شود یا چیزی شبیه کانن، احساس پیوستگی و اتصال، روان بودن و جاری شدن را القا می کند؛ ژوسکن سازگاری فراز ملودی سرآغاز را از یک آواز گریگورین به عاریت می گیرد اما ساختمان موتت را بر مبنای ملودی آن آواز بنا نمی گذارد زیرا وی با مهارت و توانایی خاص خود و با تبیین تنوع در طرح این موتت، دو، سه و حتی چهار صدا را در یک زمان به ترنم درمی آورد و شکوه بی پایانی را به گوش شنوندگان خود می رساند، او با ایمیتاسیون های مخصوص، هنرمندی خود را نشان می دهد و دوئت صداهای زیر را به وسیله پارت های پایین تر تقلید می کند و طرح های هموفونیک را (مانند جای قرار گیری کلمات "Ave Vera Virginitas" درود بر باکره واقعی) در موسیقی خود جایگزین می سازد؛ ژوسکن با تعویض میزان های دوتایی به سه تایی و وارد کردن آرام آرام تمپوی سر زنده و با روح، موسیقی را دچار تغییر می کند ولی با مراجعت فوری به میزان های دوتایی، حالت آرامش و ثبات را دوباره مستقر می سازد. "آوه ماریا" با آکوردهای آرام که نشانه پاکدامنی باکره مقدس به عنوان بزرگترین وزنه و شخصیت در روایت ژوسکن است، پایان می پذیرد.

آه، مریم مقدس، ما را به یاد آور. آمین

در ادامه آنالیز میزان به میزان موتت "آوه ماریا" (ویرگو سرنا):

فراز سوپرانو از ابتدا

تا انتهای میزان چهارم (۴)

تقلید به وسیله صداهای

آلتواز میزان سوم (۳)

تنورها از میزان پنجم (۵)

باسها از میزان هفتم (۷)

درود بر مریم Ave Maria

آغاز سرایش سوپرانو از میزان هشتم و تقلید آن

به وسیله آلتواز میزان دهم (۱۰)

ورود تنور از میزان دوازدهم (۱۲)

و باسها از میزان چهاردهم (۱۴)

بسیار نورانی gratia plena

آغاز سرایش سوپرانو

از نیمه دوم میزان شانزدهم و تقلید آن (۱۶)

به وسیله آلتواز نیمه دوم میزان هجدهم (۱۸)

ورود تنور از نیمه دوم میزان بیستم (۲۰)

و باسها از نیمه دوم میزان بیست و دوم (۲۲)

که خداوند با اوست، dominus tecum

آغاز سرایش آلتواز میزان بیست و سوم (۲۳)

سوپرانو از میزان بیست و پنجم، (۲۵)

ورود تنور از میزان بیست و ششم (۲۶)

و باسها از میزان بیست و هشتم (۲۸)

باکره‌ای پاکدام و آرام، virgo serena

آغاز سرایش سوپرانو و آلتو

از نیمه دوم میزان سی و یک تقلید آن (۳۱)

به وسیله تنور و باس از نیمه دوم میزان سی و پنجم (۳۵)

درود بر کسی که یادش، Ave, cujus conceptio

چهار صدا یا هم از نیمه دوم میزان چهل (۴۰)

بزرگترین شادمانی‌هاست، solemni plena gaudio

تنوع ریتم

سرآییش سوپرانو و تنور از ضرب سوم میزان چهل و چهار (۴۴)

باس از ضرب چهارم میزان چهل و چهار (۴۴)

آلتواز ضرب سوم میزان چهل و شش (۴۴)

Caelestia terrestrial, و مملو می کند زمین و آسمان را

انگیزش انعکاسات

سرآییش تنور از ضرب دوم میزان چهل و هشت (۴۸)

سوپرانو از ضرب سوم میزان چهل و هشت (۴۸)

باس از ضرب چهارم میزان چهل و هشت (۴۸)

آلتو ضرب چهارم میزان چهل و نه (۴۹)

از سرور. nova replet laetitia.

صدای سوپرانو از نیمه دوم میزان پنجاه و چهار (۵۴)

آلتواز میزان پنجاه و پنج (۵۵)

دروود بر کسی که تولدش Ave, cujus nativitas,

تقلید به وسیله تنور از نیمه دوم میزان پنجاه و نه (۱۵۹)

باس از میزان شصت (۶۰)

برای ما شادمانی آورد، nostra fuit solemnitatis,

فراز سوپرانو از نیمه دوم میزان شصت و چهار (۶۴) تقلید به وسیله

آلتواز نیمه دوم میزان شصت و شش (۶۶)

تنور از نیمه دوم میزان شصت و هفت (۶۷)

باس از نیمه دوم میزان شصت و نه (۶۹)

به وقت ستاره بامدادی، ناهید Ut lucifer lux oriens.

آغاز سرایش آلتواز ضرب چهارم میزان هفتاد (۷۰)

سوپرانو و تنور ضرب سوم میزان هفتاد و یک (۷۱)

باس ضرب سوم میزان هفتاد و سه (۷۳)

و رفت قبل از آنکه آفتاب بدمد. verum solem praeveniens.

آغاز سرایش صداهای سوپرانو و آلتواز میزان هفتاد و هشت (۷۸)

دروود بر پرهیزگار فروتن، Ave, pia humilitas,

آغاز سرایش تنور باس از میزان هشتاد و یک (۸۱)

باردار لقاح مطهر، sine viro foecunditas,

دوئت سوپرانو - آلتواز میزان هشتاد و چهار (۸۴)

cujus annunciation, که ندایش

دوئت تنور و باس از نیمه دوم میزان هشتاد و هشت (۸۸)

nostra fuit salvatio. موجب رستگاری و نجات شد.

سرآغاز میزان‌های سه ضربی از میزان نود و چهار (۹۴)

Ave, vera virginitas, دروه بر باکره واقعی،

immaculata castitas, پاکدامنی بی‌همتا،

cujus purificatio که تهذیبش

nostra fuit purgatio. برای ما طهارت بود.

آغاز میزان‌های دوتایی از یکصد و نه (۱۰۹)

آغاز صدای سوپرانو از ضرب اول میزان یکصد و یازده (۱۱۰)

آلتواز ضرب سوم میزان یکصد و یازده (۱۱۱)

و تقلید آن به وسیله تنور از ضرب اول میزان یکصد و چهارده (۱۱۴)

باس از ضرب سوم میزان یکصد و چهارده (۱۱۴)

Ave, praeclara omnibus درود بر او، با شکوه شخص

آغاز سرایش سوپرانو از میزان یکصد و نوزده (۱۱۹)

آلتواز نیمه دوم میزان یکصد و نوزده (۱۱۹)

تنور از میزان یکصد و بیست و دو (۱۲۲)

باس از نیمه دوم میزان یکصد و بیست و دو (۱۲۲)

angelicis virtutibus, در تقوای فرشته گونه‌اش،

آغاز سرایش آلتواز ضرب دوم میزان یکصد و هفت (۱۲۷)

سوپرانو از ضرب سوم میزان یکصد و هفت (۱۲۷)

و تقلید آن به وسیله تنور و باس از ضرب سوم میزان یکصد و بیست و نه (۱۲۹)

Cujus fuit assumptio که یادش

آغاز سرایش سوپرانو از ضرب سوم میزان یکصد و سی و سه (۱۳۳)

آلتواز ضرب دوم یکصد و سی و چهار (۱۳۴)

تنور از ضرب سوم میزان یکصد و سی و شش (۱۳۶)

باس از ضرب سوم میزان یکصد و سی و هفت (۱۳۷)

nostra glorificatio. جلال ما بود.

آکوردهای پایانی و

سرایش همزمان سوپرانو، آلتو، تنور و باس

از میزان یکصد و چهل و سه (۱۴۳)

مادر تمامت تاریخ، O Mater Dei,

نیمه دوم میزان یکصد و چهل و هفت (۱۴۲)

Memento mei. مرا به یاد آور.

میزان یکصد و پنجاه و دو (۱۵۲)

Amen. آمین.

COLLECTION MUSICALE EN FORMAT NUMÉRIQUE
POLYPHONIES VOCALES DE LA RENAISSANCE

Josquin des Prés (c. 1450-1521)
Ave Maria... virgo serena
à quatre voix

2

A - ve Ma - ri - a,
A - ve Ma - ri - a,
A - ve Ma - ri -
A - ve

5
gra - ti - a ple - - - - na:
8
gra - - - ti - a ple - - - - na:
8
a gra - - - ti - a ple - -
— Ma - ri - a, gra - -

13
Do - - - mi - nus te - - - - -
8
Do - mi - nus te - - - -
8
na: Do -
ti - a ple - - - - na:

21
cum, Vir - go se -
8 cum Vir - go se - re -
8 mi - nus te - cum, Vir -
Do - mi - nus te - cum,

27
re - na, se - re - na, A - ve cu -
8 re - na, A - ve cu -
8 go se - re - na,
Vir - go se - re - na.

33
jus con-cep - - - ti - o,
8
jus con-cep - - - ti - o, con - cep - - - ti - o,
8
A - ve cu - jus con-cep - - - ti - o,
A - ve cu - jus con-cep - - - ti - o,

40
So - lem - ni - ple - na gau - di - o, Cæ - les - ti - a, ter -
8
So - lem - ni ple - - - na gau - di - o, Cæ -
8
So - lem - ni ple - na gau - di - o, Cæ - les - ti - a, ter - res -
So - lem - ni ple - na gau - di - o, Cæ - les - ti - a, ter -

47
res - tri - a, No - va re - plet lae - - - ti -
8
les - ti - a, ter - res - tri - a, No - va re - - - plet lae -
8
tri - a, No - va re - plet lae - - - ti - - -
res - tri - a, No - va re - plet lae - ti - - -

52
- - - ti - a. A - ve cu - jus na - ti - vi -
8
ti - ti - a, lae - ti - ti - a A - ve cu - jus na - ti -
8
- - - ti - a.
- - - ti - a.

58

tas, na - ti - - - vi - tas,
vi - tas,
Nos - tra fu - it so - lem - ni - tas, so - lem -
Nos - tra fu - it so - lem - - - -

64

Ut lu - ci - fer lux o - ri - ens.
Ut lu - ci - fer lux o - ri - ens, Ve -
ni - tas, Ut lu - ci - fer lux o - ri -
ni - tas, Ut lu - ci -

71

Ve - rum so - lem præ - ve - - - - -
 - - rum so - lem præ - ve - - - - - ni - - - - ens,
 ens, Ve - rum so - lem præ - ve - - - - -
 fer lux o - ri - ens, Ve - rum so - - - - lem præ -

76

- - - - ni - ens. A - ve pi - a hu - mi - - - - li - tas,
 A - ve pi - a hu - mi - - - - li - tas,
 - - - - ni - ens. Si - ne vi -
 ve - - ni - ens. Si - ne vi -

82

Cu - jus an - nun - ci - a - - - ti - o,

8

Cu - jus an - nun - ci - a - - - ti - o, _____

8

ro fe - cun - - - di - tas,

ro fe - cun - - - di - tas,

83

Nos - tra fu - it sal - va - - - - - ti - o,

8

Nos - tra fu - - - it sal - va - - - - - ti - o,

94

A - ve - ve - ra vir - gi - ni - tas, Im - ma - cu - la - ta cas - ti - tas, Cu -

8 A - ve - ve - ra vir - gi - ni - tas, Im - ma - cu - la - ta cas - ti - tas, Cu -

8 A - ve - ve - ra vir - gi - ni - tas, Im - ma - cu - la - ta cas - ti - tas,

A - ve - ve - ra vir - gi - ni - tas, Im - ma - cu - la - ta cas - ti - tas, Cu -

102

jus pu - ri - fi - ca - ti - o Nos - tra fu - it pur - ga - ti -

8 jus pu - ri - fi - ca - ti - o Nos - tra fu - it pur - ga - ti - o,

8 Cu - jus pu - ri - fi - ca - ti - o Nos - tra fu - it pur - ga - ti -

jus pu - ri - fi - ca - ti - o, Nos - tra fu - it pur - ga - ti -

109

o. A - - - ve præ - cla - - - ra om -
 pur - ga - ti - o. A - ve præ - cla - - - ra
 o. A - - -
 o. A -

115

- - ni - bus An - ge - li -
 om - - - ni - bus An - ge - li -
 ve præ - cla - - - ra om - ni - - - bus
 ve præ cla - ra om - - - - - ni - bus

121

cis vir - tu - - - ti - bus,

cis vir - tu - ti - bus,

An - - - ge - li - cis vir - tu -

An - ge - li - cis vir - tu - - - -

126

Cu - jus fu - it as - sump - ti - o

Cu - jus fu - it as - sump - - - - -

- - - ti - bus, Cu - jus fu - it as - sump - ti -

- - - ti - bus, Cu - jus fu - it as - - - sump - ti -

133

Nos - tra glo - ri - - fi - ca - ti - o,
 - ti - o Nos - tra glo - ri - fi - - - ca - ti - o, glo - - - ri -
 a Nos - tra glo - ri - - - fi -
 o Nos - tra glo - - -

139

O Ma - ter De - i,
 - - fi - ca - - - ti - o. O Ma - ter De - i,
 - - ca - - - ti - o. O Ma - ter De - i,
 - ri - fi - ca - - - ti - o. O Ma - ter De - i,

147

Me - men - to me - i. A - - - - men.

8 Me - men - to me - i. A - - - - men.

8 Me - men - to me - i. A - - - - men.

Me - men - to me - i. A - - - - men.

The image shows a musical score for four staves. The first staff is a vocal line starting at measure 147. The second and third staves are marked with an '8' and contain the same vocal line. The fourth staff is a bass line. All staves contain the lyrics 'Me - men - to me - i. A - - - - men.' with musical notation including notes, rests, and phrasing slurs.

Bahman Mehabaadi
www.sol-philharmonic.com